

POSKYTOVANIE GRANTOV NA POMOC PRI KATASTROFÁCH

Praktický sprievodca pre
nadácie a firmy

Správa Spoločnej pracovnej skupiny Európskeho nadačného
centra a Rady nadácií

Druhé vydanie, apríl 2007

Prvé vydanie, november 2001

Sumár

Masívna medializácia udalostí spôsobujúcich ľudské utrpenie a narastajúci počet žiadostí o pomoc prispievajú k tomu, že nadácie a firmy zvyšujú svoju aktivitu v oblasti poskytovania pomoci pri katastrofách. Význam poskytovateľov grantov umocňuje skutočnosť, že často majú v praxi už nadviazané vzťahy s príjemcami grantov, ich práca má dlhodobú perspektívu, vyznačujú sa flexibilitou a schopnosťou zorganizovať stretnutia zainteresovaných subjektov. Napriek tomu, že nedisponujú zdrojmi takého rozsahu ako vlády alebo niektoré známe mimovládne organizácie, môžu nadácie a firmy poskytujúce granty významne prispieť svojou pomocou, napríklad vyplnením dôležitých medzier v nedostatočne financovaných oblastiach, medzi ktoré patria obnova, výskum a vzdelávanie o katastrofách.

Na základe poznatkov získaných z rok trvajúcej spoločnej štúdie Európskeho nadačného centra (European Foundation Centre) a Rady nadácií (Council on Foundations) sme dospeli k záveru, že poskytovatelia grantov môžu zvýšiť efektívnosť a strategickosť svojho pôsobenia v oblasti pomoci pri katastrofách, ak sa budú riadiť ôsmimi zásadami správneho „manažmentu katastrof“:

1. Nespôsobujte škody.
2. Prv než začnete konať, zastavte sa, pozerajte a počúvajte.
3. Nekonaajte izolovane.
4. Nad krízou premýšľajte z dlhodobého hľadiska.
5. Berte do úvahy expertízu miestnych organizácií.
6. Zistite si, ako pracujú potenciálni príjemcovia grantov.
7. Buďte zodpovední voči tým, ktorým pomáhate.
8. O svojej práci informujte a využívajte ju ako vzdelávací nástroj.

Z týchto zásad vyplýva viacero praktických odporúčaní pre správny „manažment katastrof“, ktorými sa budeme v tomto sprievodcovi podrobnejšie zaoberať.

Úvod

Účelom tejto správy je usmerniť a informovať tie nadácie a firmy poskytujúce granty, ktoré majú záujem zvýšiť efektívnosť a strategickosť svojho postupu pri poskytovaní grantov pri katastrofách. Správa obsahuje všeobecné zásady, poučenie zo skúseností, príklady dobrých a zlých praktík, fakty a čísla.

Diskusia vedúca k vzniku tohto sprievodcu začala dva roky pred teroristickým útokom na mestá New York a Washington 11. septembra 2001, pričom tieto udalosti len zdôraznili jej aktuálnosť a dôležitosť. Zároveň nám táto tragédia pripomína, že katastrofy majú rôzne podoby a zasahujú ľudí rôznymi spôsobmi. Pre účely tejto správy pojem katastrofa zahŕňa prírodné pohromy ako sú zemetrasenia, cyklóny, výbuchy sopiek, požiare a záplavy, ale aj zložitejšie krízové situácie, ktorých výsledkom je ľudské utrpenie, napríklad hladomor, občianske konflikty a teroristické činy.

Spoločná pracovná skupina zložená zo zástupcov Rady nadácií a Európskeho nadačného centra (EFC) zhromaždila tieto informácie na žiadosť členov uvedených inštitúcií. Správa prináša výsledky z radu stretnutí, prieskumov a diskusií s odborníkmi na katastrofy z celého sveta. Konečná podoba odporúčaní vznikla na trojdňovom sympóziu pre poskytovateľov grantov, agentúry a organizácie poskytujúce pomoc, firmy, vládne inštitúcie a multilaterálne organizácie. Sympóziu zorganizovala Rada nadácií a EFC v Kingstone na Jamajke 17.-19. 2001. Aktualizované druhé vydanie prináša informácie a príklady katastrofických udalostí z ostatných rokov.

Súvislosti

Spoločným následkom priamej globálnej medializácie udalostí a mimoriadneho nárastu grantových programov nadácií a firiem po celom svete je zvýšená medializácia katastrof a zameranie pozornosti poskytovateľov grantov na maximálne efektívnu a zodpovednú reakciu.

Komplexný prístup ku katastrofickým udalostiam

Spôsob, akým pracovníci humanitárnych a pomoc poskytujúcich organizácií, odborníci na ekonomický rozvoj, tvorcovia stratégií, špecialisti na komunitné plánovanie, akademici a ďalší nazerajú na problematiku katastrof a ich riešenia, prešiel za posledné pol storočie významným vývojom. Od úzkej predstavy poskytnutia rýchlej „úľavy“ od následkov katastrofy zorganizovaním charitatívnych akcií sa prešlo k širšiemu konceptu „manažmentu katastrof. Jeho obsahom je aj účasť verejnosti na prevencii katastrof a pripravenosti na ne, zmierňovanie škôd, krízová pomoc, obnova, ale aj dlhodobý rozvoj, ktorý zahŕňa tak prevenciu ako aj pripravenosť na katastrofy. Odborníci už katastrofy nevnímajú ako jednorazové tragické udalosti, ale ako súčasť väčšieho procesu či cyklu, pričom príčiny týchto udalostí, ako aj okamžité potreby po nich, je potrebné skúmať z dlhodobého hľadiska. Integrovanie prevencie katastrof s dlhodobým rozvojom sa považuje za najefektívnejší spôsob záchrany životov ľudí a ochrany ich živobytia.

Zníženie zraniteľnosti voči katastrofám

Podľa niektorých odborníkov nie sú katastrofy ani prirodzené, ani nevyhnutné, ale sú výsledkom spoločenských, politických a ekonomických (t.j. človekom vytvorených) faktorov, ktoré spôsobujú, že určité skupiny populácie – zvyčajne zbedačené a politicky marginalizované menšiny, najmä starí ľudia, ženy a deti – musia žiť v podmienkach, ktoré ich robia obzvlášť zraniteľnými voči dôsledkom nebezpečenstiev ako sú záplavy, zemetrasenia, suchá alebo konflikty. Základom správneho manažmentu katastrof sú programy zamerané na zníženie zraniteľnosti ľudí voči týmto udalostiam.

Kľúčová úloha miestnych organizácií

Manažment katastrof vychádza z konceptu aktívnej účasti komunity vo všetkých fázach cyklu katastrofy. Správny manažment katastrof nevníma jednotlivcov zasiahnutých udalosťou ako obeť, resp. pasívnych príjemcov vonkajšej pomoci, ale miestnych ľudí a komunitné organizácie – dedinské výbory, poľnohospodárske družstvá, kmeňové rady, ženské asociácie, mládežnícke skupiny, atď. – považuje za cenný prínos. Keď dôjde ku katastrofickej udalosti, ako prví reagujú práve miestni obyvatelia pôsobiaci v štruktúrach a organizáciách v rámci svojej komunity. Zachraňujú životy. Vedia, ktorí členovia komunity boli udalosťou najviac zasiahnutí, vedia, aká pomoc je najvhodnejšia. Na druhej strane však miestnym organizáciám môžu chýbať finančné zdroje, organizačné kapacity, moderné vybavenie a tréning v prevencii katastrof, plánovaní a pripravenosti na ne.

Jedinečná úloha poskytovateľov grantov

Do riešenia následkov katastrof sa zapája množstvo aktérov: vlády na všetkých úrovniach, multilaterálne inštitúcie ako OSN a Svetová banka, aj súkromné organizácie pre poskytovanie pomoci – tí všetci môžu zohrávať kľúčovú úlohu. Spoločným úsilím zabezpečujú hlavnú časť pomoci a programy priamo na mieste udalosti. Významnú a dôležitú úlohu v rámci manažmentu katastrof zohrávajú aj nadácie a firmy poskytujúce granty. Ich zdroje sa môžu zdať pomerne skromné, napriek tomu však môže byť ich pôsobenie efektívne, vzhľadom na nasledujúci výpočet niektorých z ich silných stránok:

- **Služba verejnosti** je súčasťou ich poslania
- Nadviazané **vzťahy s miestnymi organizáciami**
- **Dlhodobá perspektíva**, často 5-10 rokov, príp. i viac
- Schopnosť zorganizovať stretnutia kľúčových aktérov naprieč sektormi a slúžiť ako katalyzátor pre **medzisektorovú spoluprácu**
- Spôsobilosť upozorniť na **politické, ekonomické a sociálne rozhodnutia a stratégie**, ktoré prehlbujú zraniteľnosť určitých skupín populácie voči nebezpečenstvám
- **Skúsenosti s podporovaním výskumu** a šírením výsledkov výskumu záujmom
- **Programová flexibilita**, ktorá im dovoľuje kreatívne a strategicky reagovať na katastrofy
- Administratívna flexibilita, ktorá umožňuje **konať včas**

Poskytovatelia grantov zároveň čelia problémom v podobe záplavy žiadostí o krízovú pomoc v čase katastrofy. Poskytovateľ grantov často rozhoduje o grantoch na pomoc pri katastrofách mimo svojich zvyčajných programových oblastí, pričom väčšinou nedisponuje dostatočným množstvom vlastných odborníkov, ktorí by dokázali posúdiť udalosť v celej jej komplexnosti. Pri rozhodovaní o grantoch sa navyše apeluje na city a rozhodnutia sa často prijímajú rýchlo pod dojmom časového stresu.

Táto správa je pokusom pomôcť nadáciám a firmám, ktoré poskytujú granty, vyrovnáť sa s týmito problémami, lepšie porozumieť procesom, ku ktorým pri katastrofách dochádza a vytážiť pri poskytovaní grantov maximum zo svojich komparatívnych výhod.

Zásady správneho poskytovania grantov

1. Nespôsobujte škody.

Nie každá pomoc pri katastrofe prináša prospech. Nevhodná pomoc zbytočne zaťažuje obmedzené dopravné, skladovacie a distribučné kapacity a spôsobuje omeškania pri doručovaní pomoci, ktorá je skutočne naliehavá. Usilujte sa, aby ste svojím grantom prispeli k riešeniu, nie k problému.

2. Prv než začnete konať, zastavte sa, pozerajte a počúvajte.

Pre správne poskytovanie grantov sú kľúčové informácie. Každá katastrofa je jedinečná. Skôr, než sa rozhodnete, ako budete reagovať, vyhradte si čas pre oboznámenie sa so špecifikami udalosti.

3. Nekonajte izolovane.

Koordinácia medzi poskytovateľmi grantov, medzi mimovládnyimi organizáciami pôsobiacimi priamo na mieste a medzi týmito dvoma skupinami pomáha predchádzať duplicitnému konaniu, efektívne využívať zdroje a zabezpečiť, aby sa najskôr riešili potreby najvyššej priority.

Poskytovatelia grantov sa môžu zúčastňovať – osobnou alebo elektronickou formou – na rôznych stálych i ad hoc fórach, kde prebieha diskusia o potrebách, výmena informácií a koordinácia pomoci.

4. Nad krízou premýšľajte z dlhodobého hľadiska.

Väčšina pozornosti a zdrojov sa venuje okamžitej kríze spôsobenej katastrofou. Poskytovatelia grantov môžu konať prospešne ešte pred krízou, ak budú podporovať aktivity zamerané na prevenciu katastrof a pripravenosť na ne a následne vyplňať medzery medzi krízovou pomocou a programami pre dlhodobý rozvoj.

5. Berte do úvahy expertízu miestnych organizácií.

Komunitné organizácie a mimovládne organizácie pôsobiace v mieste udalosti sa v prípade katastrofy objavujú na scéne ako prvé. Najlepšie vedia, aká pomoc je potrebná a rozumejú zložitým politickým, sociálnym a kultúrnym súvislostiam katastrofy.

Činnosť týchto organizácií však neraz brzdí nedostatok zdrojov a organizačných kapacít. Spoluprácou a podporou týchto organizácií im poskytovatelia grantov umožňujú vykonávať ich dôležitú úlohu a zároveň získavajú cenné informácie o situácii na mieste.

6. Zistite si, ako pracujú potenciálni príjemcovia grantov.

Organizácie, ktoré pôsobia na mieste katastrofy, sa významne líšia vo svojom prístupe a celkovej filozofii. Niektoré sa špecializujú len na krízovú pomoc, iné sa orientujú viac na dlhodobý rozvoj a podporujú prácu miestnych organizácií. Pred poskytnutím grantu je vhodné vedieť, aký prístup podporíte.

7. Buďte zodpovední voči tým, ktorým pomáhate.

Poskytovatelia grantov nenesú zodpovednosť len voči svojim donorom, členom správnych a dozorných rád a akcionárom, ale aj voči ľuďom, ktorým pomáhajú. Nestačí len vyhodnotiť, ako sa grantové prostriedky vynaložili, ale je potrebné spoločne s príjemcami grantov zhodnotiť spoločenský efekt grantu.

8. O svojej práci informujte a využívajte ju ako vzdelávací nástroj.

Vyzdvihovaním príkladov správneho poskytovania grantov majú poskytovatelia grantov vynikajúcu možnosť vzdelávať interné i externé publikum o tom, ako postupovať v prípade katastrofy. Odporúča sa vybudovať vedomostnú databázu, zaznamenávať poučenia z minulosti a vymieňať si skúsenosti s členmi správnych a dozorných rád, zamestnancami, inými poskytovateľmi grantov, médiami, komunitnými skupinami, verejnými predstaviteľmi a medzinárodnými organizáciami.

Odporúčania pre správny postup pri poskytovaní grantov

1. Vytvorte si interný plán pre posudzovanie žiadostí o granty na pomoc pri katastrofách.

- Ak máte v oblasti katastrofy svojich miestnych zamestnancov, **vytvorte si krízový plán** pre komunikáciu s nimi (a ich rodinami) a pre riešenie ich potrieb, pretože to sa môže stať vašou hlavnou starosťou.

Príklad: Po teroristických útokoch 11. septembra 2001 zvolali predstavitelia oddelenia služieb zákazníkom spoločnosti American Express všetkých v New Yorku pôsobiacich zamestnancov, aby si overili ich kontaktné informácie, bezpečnosť a zistili prípadné problémy. Do prevádzky uviedli telefonické linky pomoci pre zamestnancov, ktoré im poskytujú všetky potrebné informácie.

- **Vypracujte interné pokyny a kritériá** určujúce kedy a kde bude vaša organizácia poskytovať granty na pomoc pri katastrofách, ale ponechajte im dostatočnú flexibilitu, aby bolo možné reagovať na nepredpokladané situácie. Niektorí poskytovatelia grantov reagujú na katastrofy len vtedy, ak majú v mieste udalosti svoje programy a partnerov. Iní reagujú len v určitých krajinách alebo regiónoch.

Príklad: Spoločnosť Philip Morris sa pri poskytovaní grantov na pomoc pri katastrofách riadi flexibilnými kritériami, ktoré vypracovala interná odborná skupina pre humanitárnu pomoc, zložená zo zástupcov pre podnikové záležitosti a každej z prevádzok podniku. Prostredníctvom tejto skupiny koordinuje Philip Morris celú škálu spôsobov reakcie na katastrofy, medzi ktoré patrilo - v prípade zemetrasenia v Salvadore - poskytnutie hotovosti na krízovú pomoc, potravinové dary, ako aj granty na nákup stanov a rekonštrukciu stovky domov pre stále bývanie.

- Rozhodnite sa, či chcete svoje **granty na pomoc pri katastrofách prepojiť s poslaním svojej organizácie**, svojou expertízou či programovými prioritami.

Príklad: Po zemetrasení v indickom štáte Gudžarát v januári 2001 miestne zastupiteľstvo firmy Ericsson začalo pracovať na obnove komunikačných sietí v zasiahnutých oblastiach. Spoločnosť Ericsson India vymenovala projektového manažéra pre koordinovanie postupov, medzi iným vybavenia organizácií Medzinárodný červený kríž a Červený polmesiac mobilnými telefónmi a ďalším požadovaným materiálom.

- **Ustanovte efektívne interné rozhodovacie postupy** pre granty na pomoc pri katastrofách.

Príklad: Niektorí poskytovatelia grantov vyžadujú v krízových situáciách iba stručnú písomnú žiadosť, príp. umožnia príjemcovi grantu vypracovať formálnu žiadosť po tom, ako bol grant poskytnutý na základe ústnej dohody. Iní poskytovatelia grantov umožňujú partnerom v zasiahnutých oblastiach presmerovať už predtým schválené rozvojové granty na pomoc v krízovej situácii.

- **Vopred identifikujte potenciálnych partnerov – príjemcov grantov.**

2. Skôr než zareagujete na katastrofu, čo najviac si o nej zistite.

- **Nevychádzajte zo svojich predpokladov** o tom, aké konanie je pri konkrétnej udalosti potrebné - každá je iná.
- Medzi dobré zdroje informácií o miestnych podmienkach a potrebách patria miestne pôsobiace nadácie alebo podnikoví zamestnanci, miestni príjemcovia grantov alebo partnerské organizácie, ako aj komunitné filantropické organizácie pomáhajúce v oblasti.
- Informácie o katastrofách vrátane vyhodnotenia potrieb sa snažte získavať od skúsených medzinárodných organizácií poskytujúcich pomoc, resp. od dôveryhodnej miestnej organizácie.
- Informácie o dianí na mieste katastrofy sa môžete dozvedať z médií, ale pristupujte k nim obozretne; spravodajstvo nesmie byť náhradou **profesionálneho zhodnotenia potrieb po katastrofe.**

Príklad: Na základe informácií z médií po vzniku záplav pozdĺž hranice medzi USA a Mexikom v roku 2001, že v oblasti je nutne potrebné oblečenie, bol na miesto odoslaný vyše tucet kamiónov s oblečením. Čoskoro po týchto správach sa zistilo, že oblečenie v skutočnosti nie je potrebné, napriek tomu bola zásielka doručená a celé mesiace ju nikto nevyužil.

- Informácie z vládnych zdrojov sú žiaľ, niekedy z politických dôvodov skreslené s cieľom nasmerovať pomoc k istým uprednostňovaným skupinám populácie, pričom sa ignorujú, resp. zľahčujú potreby iných.
- Príklad:** Viac než rok od prepuknutia hladomoru v niektorých častiach severnej Etiópie začiatkom 80. rokov tamojšia vláda tento problém popierala, pretože postihnuté regióny sa búrili proti centrálnym úradom.

3. Rozhodnite sa, kedy poskytnúť grant.

- Nečakajte, kým ku katastrofe dôjde. **Porozmýšľajte o podpore prevencie katastrof**, systémov včasného varovania, aktivít zabezpečujúcich pripravenosť na katastrofy a plánovanie v oblastiach náchylných na katastrofy *ešte skôr*, než sa katastrofa stane.
- Po katastrofe sa necíťte pod tlakom, že musíte rýchlo poskytnúť grant. Je nepravdepodobné, že vaše finančné prostriedky dokážu niečo zmeniť v prvých 48 hodinách, keď dochádza k najväčším obetiam. **Venujte dostatok času preskúmaniu situácie** – aký typ pomoci je najviac potrebný a účelný, ktoré organizácie sú už na mieste aktívne.
Príklad: *Nadácia Foundation for the Support of Women's Work zistila, že počas zemetrasenia v roku 1999 v západnom Turecku 9 600 ľudí zachránili miestni ľudia a komunity, pretože dokázali reagovať okamžite, a len 400 ľudí sa neskôr podarilo zachrániť profesionálnymi záchrannými tímami.*
- Nezabúdajte, že veľké medzinárodné humanitárne organizácie dostávajú niekedy viac príspevkov na konkrétnu katastrofu než môžu minúť na okamžitú krízovú pomoc, takže ďalšie financie na krízovú pomoc nemusia byť potrebné.
- Poskytovatelia grantov môžu významne prispieť k obnove po katastrofe, pokiaľ vyčkajú niekoľko týždňov, resp. mesiacov, aby zistili, aké dôležité potreby zostávajú po odchode humanitárnych organizácií. **Zvážte rozdelenie grantu** tak, že časť bude využitá na okamžitú pomoc a časť na vyplnenie kritických medzier v procese obnovy niekoľko týždňov či mesiacov po uplynutí krízového obdobia.

Príklad: *Fordova nadácia pri záplavách v Mozambiku vo februári 2000 vyčlenila zo svojich rezerv grant vo výške 930 000 USD pre mozambické ministerstvo pre vzdelávanie, vedu a technológie. Približne desať percent z grantu bolo venovaných na krízovú pomoc, zvyšok sa zameriaval na dlhodobý rozvoj s cieľom znížiť zraniteľnosť voči budúcim záplavám.*

- Zvážte možnosť spojenia pomoci v katastrofe s dlhodobým rozvojom.
Príklad: *Nadácia Kresge Foundation koncom roku 1998 v reakcii na hurikán Mitch, ktorý zasiahol Nikaraguu a Honduras, poskytla grant na obnovu a zdokonalenie stálych systémov pre zásobovanie obyvateľov vodou.*

4. Rozhodnite sa, či poskytnete pomoc vo forme hotovosti, služieb alebo materiálnej pomoci.

- **Hotovosti sa takmer vždy dáva prednosť** pred materiálmi darmi, pretože umožňuje maximálne flexibilne naplňať najdôležitejšie potreby. Môže sa tiež použiť na nákup potrebných vecí v oblasti zasiahnutej udalosťou a tak podporovať miestnu ekonomiku pri minimalizovaní nákladov na dopravu.
- Vecné dary, napríklad lieky, sú užitočné, pokiaľ sa nimi **reaguje na konkrétne požiadavky**, ich doprava, skladovanie a distribúcia je koordinovaná s miestnymi organizáciami a sú zreteľne označené v príslušnom miestnom jazyku (jazykoch).

Príklad: Po zosuvoch pôdy v Salvadore v roku 1998 firma GlaxoSmithKline so svojimi partnermi AmeriCares, Maltézskeho rádom a salvadorským ministerstvom zdravotníctva spolupracovali na identifikovaní a dodaní konkrétnych potrebných antibiotík.

Príklad: Letecké zásielky liekov na pomoc Dominikánskej republike zasiahnutej hurikánom Georges zostali ležať v sklade, pretože na nich nebol jasne uvedený ich názov a použitie. Miestni ľudia, hovoriaci len po španielsky, nevedeli prečítať etikety písané v angličtine.

- Neorganizované dary potravín, oblečenia a predmetov do domácnosti od jednotlivcov prichádzajú na miesto katastrofy príliš neskoro, často sú nevhodné a môžu zahltiť obmedzené kapacity pre miestnu prepravu, uskladnenie a distribúciu. Vo všeobecnosti sa individuálne darcovstvo neodporúča.

Príklad: Zásielky zimného oblečenia v roku 1998 do karibského regiónu zasiahnutého hurikánom Gilbert boli nepoužiteľné a ich dopravou a uskladnením sa spomaľovalo doručovanie krízovej pomoci.

- Darovať služby (napr. pomoc zdravotníkov, záchranárskych tímov, služby odborníkov na stavby, logistiku, dopravu, techniku, atď.) je prospešné za predpokladu, že tieto služby **nekopírujú miestne dostupné služby** a sú úzko koordinované s organizáciami poskytujúcimi pomoc na mieste.

Príklad: Počas kosovskej krízy v roku 1999 pomohla spoločnosť Microsoft zriadiť špeciálnu počítačovú databázu, ktorá pomáhala zjednocovať rodiny.

5. Pomoc v oblasti manažmentu katastrof.

- Uvažujte nad **poskytovaním grantov zameraných na prevenciu katastrof, resp. pripravenosť na ne** tak, aby si oblasti pravidelne trpiace záplavami, zemetraseniami a inými katastrofami mohli vytvoriť plány na riešenie týchto udalostí, zvyšovať informovanosť verejnosti o pripravenosti na katastrofy a vyškoliť lokálne riadiace tímy pre prípad ďalšej mimoriadnej udalosti.
- **Zaplníte dôležité medzery medzi krízovou pomocou a dlhodobým rozvojom**, akými sú napríklad oprava poškodených škôl a zdravotných kliník, či obnovenie poľnohospodárskej produkcie dodaním osiva a nástrojov.

Príklad: *Po zemetrasení v indickom Gudžaráte v januári 2001 vypracovala nadácia Charities Aid Foundation India 12-mesačný plán na založenie komunitnej nadácie pre okres Kutch, ktorá bude v regióne realizovať rozvojové projekty. V plánoch sa počíta so znovuvybudovaním siedmich a opravou piatich škôl, vybudovaním zdravotníckeho centra a obnovou živobytia pre 605 rodín, a rôznymi ďalšími iniciatívami.*

- Neopomeňte granty pre organizácie pôsobiace na poli riešenia konfliktov alebo podporujúce starostlivosť o utečencov presídlených následkom vojnových konfliktov.

Príklad: *V roku 1999 počas krízy v Kosove spoločnosť AT&T poskytla finančný príspevok vo výške príspevkov, ktoré vyzbierali jej zamestnanci pre International Rescue Committee (IRC) s cieľom pomôcť utečencom vo svete. Výsledkom bolo, že zamestnanci v priebehu troch mesiacov darovali viac peňazí pre IRC než dali na ktorúkoľvek inú katastrofu pred kosovskou krízou.*

- Granty, ktoré **zvyšujú kapacity miestnych organizácií** reagovať na budúce katastrofy sú dobrou investíciou pre záchranu životov ľudí a ochrany ich živobytia. Zvážte možnosť poskytovať granty s neviazanými prostriedkami na všeobecnú prevádzku.

Príklad: *V súlade so svojimi cieľmi posilňovať občiansku spoločnosť a neziskový sektor poskytla Charles Stewart Mott Foundation granty na humanitárne programy na miestnej, národnej a medzinárodnej úrovni, medzi inými aj grant pre International Rescue Committee v roku 1999 na vybudovanie kapacít a udržateľnosť neziskového sektora v Bosne a Hercegovine.*

- Uvažujte nad možnosťou **poskytovať granty pre výskum hlavných príčin** konkrétnych katastrof, ako na ne ľudia zvykli v minulosti reagovať a ako môžu moderné technológie prispieť k zníženiu problémov pre budúcnosť. Nezabudnite rátať aj s prostriedkami na šírenie výsledkov výskumu.

Príklad: *Nadácia Aga Khan Foundation podporila v rámci svojej Služby pre plánovanie a výstavbu v Pakistane vývoj vhodných technológií pre stavbu budov odolných voči zemetraseniu, využitie solárnej energie a tepelnej účinnosti a plánovanie rozvoja dedín. Prebiehajú štúdie o mapovaní nebezpečenstiev a renovácii obydľí s nespoľahlivou konštrukciou v horských oblastiach pomocou aktivít v komunite.*

6. Výber príjemcu grantu.

- Preskúmajte **rôzne možnosti pre smerovanie podpory**, vrátane multilaterálnych organizácií, vládnych agentúr, medzinárodných, národných a miestnych neziskových organizácií. Majte na pamäti, že k vhodným mimovládny organizáciám patria medzi mnohými ďalšími aj náboženské inštitúcie, odborné zväzy, výskumné organizácie a médiá.

Príklad: *Na pomoc pri pretrvávajúcom suchu a hladomorie v Etiópii firma Johnson & Johnson Europe v spolupráci s vládnymi predstaviteľmi z regiónu a organizáciou AmeriCares zisťovala, aký zdravotnícky materiál je potrebný pre obyvateľstvo.*

- Podľa niektorých poskytovateľov grantov je užitočné **rozvíjať dlhodobý vzťah** s dôveryhodnou medzinárodnou humanitárnou organizáciou a deponovať v nej ročne, resp. viacročne prostriedky určené na „rýchlu reakciu“, ktoré je možné pohotovo čerpať pri katastrofických udalostiach na celom svete. Niektoré z týchto organizácií podporujú lokálne programy, iné zasa realizujú svoje vlastné nezávislé programy. Poskytovatelia grantov by mali skúmať, ako sa ich prostriedky využijú, či príjemca pracuje spôsobom, ktorým podporuje a buduje miestne kapacity a či koordinuje svoje aktivity s inými.

Príklad: *Spoločnosť Bristol-Myers Squibb poskytuje nepretržitú podporu štyrom medzinárodným humanitárnym organizáciám, ktoré majú miestnych zamestnancov v katastrofami postihnutých krajinách a sú schopné vyhodnocovať darcovstvo akých produktov je vhodné. Okrem toho poskytujú viacročný grant Americkému červenému krížu, ktorý je možné čerpať podľa potreby.*

- Zvážte možnosť grantov nielen pre organizácie, ktoré zvyčajne prichádzajú do úvahy, ale aj pre **menšie domáce organizácie**, napríklad nestranné skupiny na náboženskom základe. Nezabúdajte, že organizácie –

či miestne alebo zahraničné – ktoré trvalo v komunite pôsobia, majú tam miestnych zamestnancov a ich cieľom je rozvoj so zapojením komunity, majú lepšiu pozíciu na reagovanie na každú fázu cyklu katastrofy než externé organizácie, ktoré do komunity vstupujú len počas krízy a potom odchádzajú.

Príklad: *Po tom, ako v októbri 1998 zasiahol Strednú Ameriku hurikán Mitch, Global Fund for Women zriadil pre pomoc v kríze Emergency Grant Fund a vyzval 34 predošlých príjemcov grantov v Hondurase a Nikarague, aby predložili stručné návrhy projektov.*

- Niekedy sa **na priame granty** pre organizácie v iných krajinách **vzťahujú legislatívne obmedzenia**. V niektorých prípadoch organizácie nesmú prijímať financie zo zahraničia. Najvhodnejšie je overiť si to u potenciálnych prvopríjemcov grantov ešte pred odoslaním prostriedkov. V niektorých štátoch navyše platí pre obyvateľov z politických alebo vojenských dôvodov úplné alebo čiastočné embargo na poskytovanie pomoci do niektorých krajín.
- Overte si, či sa potenciálni príjemcovia grantov hlásia k niektorému z **medzinárodných etických kódexov alebo štandardov pre poskytovanie pomoci pri katastrofách**. V súčasnosti vieme o kódexoch vypracovaných Medzinárodnou federáciou spoločností Červeného kríža a Červeného polmesiaca, alianciou InterAction a projektom SPHERE.
- Hľadajte takých príjemcov grantov na pomoc pri katastrofách, ktorí **podporujú dlhodobé programy na rozvoj komunit a hospodárstva**; hovorte s nimi o tom, ako môžete podporiť snahy o integráciu prevencie a pripravenosti na katastrofy do ich aktivít zameraných na dlhodobý komunitný rozvoj.
- V prípade, že už máte nadviazané vzťahy s miestnymi partnermi, premýšľajte nad možnosťami takej spolupráce s nimi, ktorou by sa posilňovala ich kapacita predchádzať katastrofám, resp. znižovať ich následky. Napríklad sa môže informovanosť a pripravenosť na katastrofy zakomponovať do vzdelávacích programov na školách. Príprava a plánovanie postupu pri katastrofách sa zasa môže stať súčasťou zdravotníckych programov.

7. Koordinujte granty na pomoc pri katastrofách.

- **Preskúmajte možnosti partnerstiev a spolupráce s inými poskytovateľmi grantov.** Zapájajte sa do existujúcich sietí na výmenu informácií o katastrofách a online diskusných fór.
- **Užitočné môžu byť aj asociácie poskytovateľov grantov,** ktoré zbierajú a zverejňujú informácie o tom, ako ich členovia reagujú na konkrétnu katastrofu.
- Po stanovení prioritných potrieb zistíte, ktoré oblasti financujú iní donori, aby ste tak mohli **určiť medzery, ktoré treba zaplniť.**
Príklad: *Spoločnosť Citigroup založila fond pre krízovú pomoc na poskytovanie štipendií pre vyššie vzdelávanie detí, ktorých rodičia zahynuli počas teroristických útokov v USA 11. septembra 2001.*
- **O tom, čo robíte, hovorte aj s inými poskytovateľmi grantov** a s organizáciami operatívne pôsobiacimi na miestach katastrofy.
- Zvážte možnosť poskytnúť grant **na podporu dočasného alebo trvalého orgánu pre koordinovanie** agentúr, ktoré operatívne pôsobia na mieste konkrétnej katastrofy. Takáto koordinácia je nesmierne cenná, hoci na ňu často nie sú prostriedky.

Príklad: *Po sérii záplav, zemetrasení a lesných požiarov v rokoch 1989-1990 severne od San Francisca zvolala nadácia Marin Community Foundation stretnutie všetkých kľúčových organizácií – z vládneho i mimovládneho sektoru – ktoré sú zapojené do plánovania a zásahu v prípade katastrofy, aby sa zabezpečila koordinácia ich služieb.*

8. Monitorovanie a vyhodnocovanie grantov na pomoc pri katastrofách.

- Monitorovať granty na pomoc pri katastrofách je rovnako dôležité ako monitorovanie iných druhov grantov, pretože i granty určené čisto na krízovú pomoc môžu mať pozitívne alebo negatívne následky (alebo oboje). Chaos, ktorý často sprevádza katastrofy, môže vytvoriť podmienky pre zneužitie pomoci. Poskytovatelia grantov by mali príjemcov grantov - tak sprostredkovateľské, ako i lokálne organizácie

- kontrolovať, či **sú financie, resp. hmotné dary využívané v súlade so zámermi.**

Príklad: *Monitorovanie grantu od nadácie Bernard van Leer Foundation na registráciu a navrátenie detí odlúčených od svojich rodín počas záplav v južnom Mozambiku vo februári 2000 umožnilo poskytovateľovi grantu zabezpečiť zodpovednosť za realizáciu grantu a využiť zozbierané údaje pre dlhodobý rozvoj komúnit.*

- Riadne monitorovanie grantov je základnou metódou **na zaistenie zodpovednosti poskytovateľa grantu.** Nadácie a firmy poskytujúce granty sa zodpovedajú pred správnymi a dozornými radami, donormi, akcionármi (v prípade firiem), zamestnancami, ako aj ľuďmi, ktorým prostredníctvom svojich grantov pomáhajú.
- Najlepšie je **monitorovať granty na pomoc pri katastrofách priamo na mieste udalosti**, hoci pre väčšinu nadácií to môže byť nepraktické riešenie.
- Príjemcom grantov **jasne vysvetlite, aké informácie a správy od nich požadujete.** Písomné monitorovacie správy postačujú, pokiaľ poskytovatelia grantov trvajú na konkrétnom popise využitia grantu, predloženom spolu so zreteľnou finančnou správou a podpornými dokumentmi.
- Od príjemcov grantov žiadajte viac ako len finančnú správu, ktorá vysvetľuje, ako boli prostriedky využité. Naliehajte, aby **vyhodnotili spoločenský dosah grantu** – t.j. aký vplyv mal v komunite, či posilnil miestne kapacity, ktoré skupiny z neho mali prospech a ktoré nie.
- V prípade menších grantov na pomoc pri katastrofách sa zvyčajne nevyžaduje formálne hodnotenie. **Hodnotenia však môžu byť užitočné pri väčších grantoch**, ak sa vykonajú s cieľom vyvodit' pre príjemcu grantu poučenie, a ako súčasť programu pre dlhodobý rozvoj. Takéto hodnotenie môže zlepšiť efektívnosť budúcich grantov na pomoc pri katastrofách.

9. Zvyšovanie povedomia o katastrofických udalostiach.

- Vytýčte si za cieľ **vzdelávať členov svojich rád, zamestnancov, donorov a akcionárov** (v prípade firiem) o cykle katastrofy a o tom, ako s grantových programoch vo vašej nadácii, resp. firme aplikuje pri

poskytovaní grantov na pomoc pri katastrofách prístup komplexného manažmentu katastrof.

- **Zvolávajúte alebo podporujete stretnutia poskytovateľov a príjemcov grantov**, aby si vymieňali skúsenosti a myšlienky týkajúce sa problematiky manažmentu katastrof.
- **Spoluprácou s médiami** pomáhajte zvyšovať informovanosť verejnosti o katastrofách tým, že budete podporovať len takú medializáciu udalostí, ktorá sa okrem popisu dramatických udalostí a osobných príbehov usiluje aj o preskúmanie hlavných príčin katastrof, politických, ekonomických a sociálnych faktorov, ktoré prispievajú k ich vzniku a vyzdvihovanie dôležitosti prevencie katastrof. Zvážte poskytnutie grantu na vyslanie zástupcov médií na osobnú návštevu miesta katastrofy, aby zverejnili informácie o tom, prečo bolo postihnuté obyvateľstvo také zraniteľné a aké opatrenia treba prijať na zníženie ich zraniteľnosti pre budúcnosť.
- Neostýchajte sa informovať interné i externé publikum o svojich grantových aktivitách na pomoc pri katastrofách a získaných skúsenostiach.
- **Využívajte internet a ďalšie nástroje pre masovú komunikáciu** na informovanie o vašich grantoch na pomoc pri katastrofách a o tom, čo ste sa v praxi naučili.
Príklad: *Po silných záplavách na rieke Red River v Severnej Dakote a Minnesote v roku 1997 zriadila nadácia Fargo-Moorhead Area Foundation webovú stránku, na ktorej mohli uchádzači o granty zverejniť svoje potreby a poskytovatelia grantov si mohli vybrať, ktoré z nich podporia.*
- Zvážte možnosť poskytovať granty na účely vzdelávania v oblasti prevencie katastrof a na programy zvyšujúce verejnú informovanosť v oblastiach náchylných na katastrofy, resp. študijné cesty pre verejných činiteľov a vplyvné mienkotvorné osobnosti.
Príklad: *Nadácia Bangladesh Freedom Foundation financuje vzdelávanie v oblasti pripravenosti na katastrofy a tvorbu stratégií na znižovanie rizík v pobrežných oblastiach Bangladéšu, ktoré sú náchylné na katastrofy. Hlavným cieľom projektu je získať a využívať miestnu expertízu, znalosti a skúsenosti. Ako ďalší cieľ sa podporuje zakomponovanie prípravy na katastrofy do školských osnov.*

Fakty a čísla

Katastrofy

„Počas uplynulých dvoch desaťročí prišlo pri živelných pohromách o život viac než poldruha milióna ľudí. Za posledné desaťročie sa celkový počet ľudí každoročne zasiahnutých pohromami, zdvojnásobil. Počet úmrtí je najspolahlivejším meradlom ľudskej tragédie. Podobne ako ekonomické údaje aj údaje o úmrtiach sú však len vrcholom ľadovca, pokiaľ ide o materiálne straty a ľudské utrpenie.“

-Reducing Disaster Risk: A Challenge for Development, United Nations Development Programme, 2004, s. 13.

Katastrofy – podľa svetových regiónov

Táto časť je v skratke pohľadom na niektoré z hlavných katastrof v piatich regiónoch sveta. Všetky sa udiali v rokoch 2003-2006, okrem jednej: občianskej vojny v Kolumbii, ktorej začiatky siahajú do 60. rokov 20. storočia. Nejde o úplný výpočet udalostí, len o príklady katastrof – prírodných a iných – a ich účinku na ľudí a hospodárstvo.

ÁZIA

Udalosť	Miesto	Dátum	Škody
Zemetrasenie a následné cunami¹	Indický oceán Zemetrasenie s magnitúdou 9,3 a vlny cunami zasiahli 13 krajín v regióne.	December 2004	-230 000 obetí -2,1 milióna nútene vysťahovaných osôb ² -náklady na obnovu 10,4 mld. USD ³
Zemetrasenie⁴	Pakistan a India Zemetrasenie s magnitúdou 7,6 sa odohralo na pakistansko-indickej hranici.	Október 2005	-74 647 obetí -134 931 zranených - 5,15 mil. ľudí zostalo bez domova ⁵ -celkové náklady sa odhadujú na 5,2 mld. USD ⁶
Hurikány⁷ a záplavy	Južná Čína Pacifická hurikánová sezóna 2006 priniesla viac než 20 hurikánov.	Jún-júl 2006	-1 600 obetí na životoch, 400 nezvestných osôb -osem hurikánov stačilo na poškodenie, resp. zničenie 4,7 mil. domov a 320 tis. km ² obrábanej pôdy ⁸ - priame hospodárske škody 2,4 mld. USD následkom hurikánov Saomai a Prapiroon ^{9 10}

BLÍZKY VÝCHOD

Udalosť	Miesto	Dátum	Škody
Zemetrasenie¹¹	Bam v Iráne Zemetrasenie s magnitúdou 6,6 zničilo mesto Bam s 2 500 ročnou históriou.	December 2003	-31 884 obetí -18 tis. zranených ¹² -85 % infraštruktúry poškodenej, príp. zničenej ¹³ -náklady na obnovu 1 mld. USD ¹⁴
Konflikt¹⁵	Libanon Vojenský konflikt v Libanone a severnom Izraeli vypukol medzi ozbrojencami Hizballáhu a izraelskou armádou.	Júl-august 2006	-1 357 obetí ¹⁶ -30 000 zničených domov -25 percent libanonskej populácie nútene premiestnenej -materiálne škody 3,6 mld. USD ¹⁷
Občianske nepokoje¹⁸	Irak Invázia Iraku pod vedením USA začala 19. marca 2003.	2003 - súčasnosť	-počet civilistov zabitých pri vojenskej intervencii sa odhaduje na 60 187 ¹⁹ až 655 000 ²⁰ -3 005 obetí medzi príslušníkmi koalíčných síl vedených USA -3 milióny Iračanov nútene vysťahovaných ²¹

EURÓPA

Udalosť	Miesto	Dátum	Škody
Vlna horúčav²²	Európa Leto 2003 patrilo k najhorúcejším zaznamenaným v histórii Európy.	August 2003	-35 000 ²³ až 52 452 ²⁴ úmrtí -Úroda pšenice v strednej Európe v rokoch 2003-2004 klesla o 27 percent v porovnaní s poslednou sezónou s takmer priemernou úrodou ²⁵ -hospodárske škody vo výške 13 mld. USD ²⁶

AFRIKA

Udalosť	Miesto	Dátum	Škody
Občianske nepokoje ²⁷	Darfúr v Sudáne a východný Čad Ozbrojený konflikt začal medzi provládnou milíciou „džandžavíd“ a miestnym obyvateľstvom v oblasti Darfúru.	2003 - súčasnosť	-180 tis. až 400 tis. obetí od septembra 2003 do januára 2005 ²⁸ -2 mil. osôb nútene vysťahovaných v rámci krajiny a 200 tis. utečencov do susedného východného Čadu
Potravinová kríza	Oblasť Sahel v západnej Afrike Invázia kobyliek zničila v roku 2004 úrodu v Nigeri, Mali, Mauretánii a Burkine Faso.	2004-2005	-8 mil. ľudí trpelo nedostatkom potravy ²⁹ -36,4 mil. podvyživených osôb ³⁰
Sucho	Africký roh Potravinová kríza zasiahla obyvateľstvo Etiópie, Eritrey, Kene, Somálska a Džibutska.	Október 2005 – marec 2006	-17,5 mil. ľudí vystavených nedostatku potravy v oblasti Veľkého Afrického rohu – 7,5 mil. osôb v okamžitej núdzi ³¹ -od decembra 2005 región utrpel stratu 70 percent dobytka a oviec

SEVERNÁ A JUŽNÁ AMERIKA

Udalosť	Miesto	Dátum	Škody
Hurikán Katrina	USA Hurikán 3. kategórie zničil New Orleans a pobrežie Mexického zálivu.	August 2005	-1 300 obetí na životoch -2,16 mil. evakuovaných ³² -zničená oblasť s rozlohou 233 tis. km ² ³³ -odhadované náklady 75-200 mil. USD ^{34 35}
Hurikán Stan	Guatemala Relatívne slabá búrka spôsobila silné povodne a zosuvy blata.	Október 2005	-1 513 obetí -457 314 osôb postihnutých -hospodárske straty vo výške 988 mil. USD, resp. takmer 3,6 percenta HDP
Konflikt/Nútené	Kolumbia	70.roky 20. st. -	-35 tis. obetí od r. 1990

vyst'ahovanie	Pretrvávajúcu občiansku vojnu komplikuje obchod s drogami a chudoba.	súčasnosť	-3 mil. osôb nútene vyst'ahovaných ³⁶
----------------------	--	-----------	--

1 Pre podrobnejšie informácie o zemetrasení a cunami v Indickom oceáne pozri Wikipedia: en.wikipedia.org.

2 U.N. Office of the Special Envoy for Tsunami Recovery, „Indian Ocean Tsunami,“ London, UK: Reuters Foundation, www.alertnet.org (Last reviewed March 26, 2007).

3 Tamtiež.

4 Pre podrobnejšie informácie o zemetrasení v Pakistane v roku 2005 pozri Wikipedia: en.wikipedia.org.

5 United States Agency for International Development, South Asia Earthquake Fact Sheet #44 (FY2006), ReliefWeb, August 25, 2006, www.reliefweb.int.

6 United Nations, Pakistan 2005 Earthquake: Early Recovery Framework—With Preliminary Costs of Proposed Interventions, ReliefWeb, November 2005, www.reliefweb.int.

7 Pre podrobnejšie informácie o sezóne tajfúnov v pacifickej oblasti v roku 2006 pozri Wikipedia: en.wikipedia.org.

8 United States Agency for International Development, USAID Sends Assistance to China Typhoon Victims, ReliefWeb, August 22, 2006, www.reliefweb.int.

9 United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, „China: Typhoons,“ OCHA Situation Report No. 4, ReliefWeb, August 14, 2006, www.reliefweb.int.

10 United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, „China: Floods,“ OCHA Situation Report No. 3, ReliefWeb, August 8, 2006, www.reliefweb.int.

11 Pre podrobnejšie informácie o zemetrasení v iránskom meste Bam pozri Wikipedia: en.wikipedia.org.

12 Agence France-Presse, „Killer Quakes of the Past 100 Years,“ ReliefWeb, May 27, 2006, www.reliefweb.int.

13 World Conference on Disaster Reduction (Kobe, Japan), January 18–22, 2005. International Strategy for Disaster Reduction, www.unisdr.org/wcdr.

14 Murphy, Clare, „Starting from Scratch in Bam,“ BBC News Online, January 2, 2004, news.bbc.co.uk.

15 Pre podrobnejšie informácie o libanonsko-izraelskom konflikte v roku 2006 pozri Wikipedia: en.wikipedia.org.

16 AlertNet, „Who Works Where: Lebanon Latest,“ London, UK: Reuters Foundation, August 24, 2006. www.alertnet.org.

17 Tamtiež.

18 Pre podrobnejšie informácie o vojne v Iraku pozri Wikipedia: en.wikipedia.org.

19 Iraq Body Count, „Civilians Reported Killed by Military Intervention in Iraq, Iraq Body Count,“ March 10, 2007, www.iraqbodycount.net.

- 20 Burnham, Gilbert, Royadh Lafta, Shannon Doocy, and Les Roberts, „Mortality after the 2003 Invasion of Iraq: A Cross-sectional Cluster Sample Survey,” London, UK: The Lancet, October 11, 2006.
- 21 AlertNet, „Iraq in Turmoil,” London, UK: Reuters Foundation, www.alertnet.org (Last Reviewed February 2, 2007).
- 22 Pre podrobnejšie informácie o vlne horúčav v Európe roku 2003 pozri Wikipedia: en.wikipedia.org.
- 23 Bhattacharya, Shaoni, „European Heatwave Causes 35,000 Deaths,” New Scientist, October 11, 2003.
- 24 Larsen, Janet, „Setting the Record Straight: More Than 52,000 Europeans Died from Heat in Summer 2003,” Washington, DC: Earth Policy Institute, July 28, 2006.
- 25 U.S. Government Department of Agriculture, „Central Europe’s Dwindling Wheat and Corn Crop,” Washington DC: U.S. Government Department of Agriculture, August 12, 2003.
- 26 Walter, Jonathan, ed., World Disasters Report 2004, Geneva, Switzerland: International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, October 2004.
- 27 Pre podrobnejšie informácie o konflikte v Darfúre pozri Wikipedia: en.wikipedia.org.
- 28 Debarati Guha-Sapir and Mark Phelan, „Darfur: Counting the Deaths,” Brussels, Belgium: Center for Research on the Epidemiology of Disasters, May 26, 2005.
- 29 AlertNet, „West African Food Crises at a Glance,” London, UK: Reuters Foundation, www.alertnet.org (Last reviewed February 8, 2007).
- 30 Food and Agriculture Organization of the United States, cited in „West African Food Crises at a Glance,” London, UK: Reuters Foundation, www.alertnet.org.
- 31 International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, *Eastern Africa: Regional Drought Response No. MDR64001—Update No. 2*, ReliefWeb, February 17, 2006, www.reliefweb.int.
- 32 AlertNet, „Hurricane Katrina,” London, UK: Reuters Foundation, www.alertnet.org (Last reviewed March 19, 2007).
- 33 Federal Emergency Management Agency, „FEMA Recovery Update for Hurricanes Katrina,” London: UK, ReliefWeb, August 22, 2006, www.reliefweb.int.
- 34 AlertNet, „Hurricane Katrina: At a Glance,” London, UK: Reuters Foundation, www.alertnet.org (Last reviewed March 19, 2007).
- 35 MSNBC, „Katrina May Cost as Much as Four Years of War,” MSNBC, September 10, 2005, www.msnbc.msn.com.
- 36 AlertNet, „Colombia Displacement,” London, UK: Reuters Foundation, www.alertnet.org (Last reviewed March 5, 2007).

KATASTROFY A EXPONOVANOSŤ VOČI KATASTROFÁM

Zemetrasenie a cunami v Indickom oceáne (december 2004)

Ráno 26. decembra 2004 otriaslo indonézske ostrovom Sumatra podmorské zemetrasenie s rekordnou magnitúdou 9,3. Zemetrasenie spustilo sériu obrovských vln ničivého rozsahu, nazývaných cunami, ktoré sa šírili po Indickom oceáne a zasiahli pobrežné obyvateľstvo v 13 štátoch. Vlny, ktoré v niektorých oblastiach dosahovali výšku 30,5 metra, spôsobili rozsiahle škody a straty na životoch v Indii, Indonézii, Malajzii, Maldivách, Mjanmarsku, Somálsku, Srí Lanky a Thajsku. Približne 230 tisíc osôb prišlo o život, resp. boli nahlásené ako nezvestné – z toho tretina detí. V dôsledku cunami bolo ohrozené živobytie až piatich miliónov obyvateľov.¹

Exponovanosť

Napriek tomu, že epicentrum zemetrasenia sa nachádzalo v blízkosti Sumatry približne o ôsmej hodine ráno miestneho času, následky cunami pociťovali ešte o niekoľko hodín neskôr na tisíce kilometrov vzdialených miestach v Indii, Srí Lanke, Maldivách a Somálsku. Napriek časovému odstupu udalosť zastihla obeť väčšinou nepripravené, pretože v Indickom oceáne chýbali systémy varovania pred cunami. Ako uvádza správa *World Disasters Report 2005*, jeden telefonát zachránil tisíce životov, keď v roku 2005 zasiahlo cunami Indiu². Náklady na pomoc a rekonštrukciu v oblasti po cunami sa odhadujú na 7,5 mld. USD. Varovný systém pred cunami v Indickom oceáne bol napokon uvedený do prevádzky v júni 2006.³

Občianska vojna v oblasti Darfúr v západnom Sudáne a východnom Čade (2003 – súčasnosť)

Od roku 2003, keď vláda začala potláčať povstalecké skupiny v darfúrskej oblasti v západnom Sudáne, boli z oblasti nútené premiestnené približne dva milióny osôb. Okrem toho prišlo v dôsledku bojov o život asi 400 tisíc ľudí a vyše 3,5 milióna mužov, žien a detí je vo svojom prežití v súčasnosti úplne odkázaných na medzinárodnú pomoc. Pokračujúce boje v Darfúre brzdia prívlev humanitárnej pomoci do utečeneckých táborov a znemožňujú návrat utečencov domov.

Exponovanosť

Zvláštny vyslanec OSN pre Sudán Jan Pronk označil medzinárodnú mierovú stratégiu pre Darfúr s jej relatívne malými mierovými jednotkami Africkej únie ako „príliš málo a príliš neskoro“. Odporučil zriadenie väčšieho mierového zboru, podporeného sankciami proti tým, ktorí v Darfúre zabíjajú a znásilňujú.⁴ Správa organizácie Minority Rights International so sídlom v Británii navyše uvádza, že Spojenými štátmi

financovaný integrovaný systém včasného varovania na monitorovanie stupňujúcich sa porušovaní ľudských práv mohol pomôcť odvrátiť konflikt v Darfúre. Správa odporúča členským štátom OSN vytvoriť tím rýchleho zásahu, ktorý bude kvalifikovaný na riešenie konfliktov a problematiku ľudských práv a bude môcť byť nasadený vo včasných štádiách konfliktov, s cieľom zabrániť katastrofám ako je tá v Darfúre.⁵

Potravinová kríza v oblasti Sahel v západnej Afrike (2004-2005)

Nedostatok potravy počas mesiacov v období pred nasledujúcim zberom úrody je bežným javom v oblasti Sahel v západnej Afrike, do ktorej patrí Niger, Mali, Mauretánia a Burkina Faso. Avšak v sezóne 2004-2005 nedostatok potravy prerástol do krízového stavu následkom invázie kobyliiek z horských oblastí severnej Afriky. Slabá úroda a zvýšená politika protekcionizmu v susedných krajinách spôsobila, že ceny obilia v niektorých oblastiach sa zvýšili až desaťkrát. Dostupnosť potravy bola extrémne nízka, čo viedlo k masovému hladovaniu.

Exponovanosť

Podľa medzinárodnej mimovládnej organizácie Oxfam má hladovanie a akútna podvýživa ľudí v oblasti Sahel niekoľko príčin: chronická chudoba, roky sucha, nedostatok pracovných príležitostí mimo poľnohospodárskej sezóny, chýbajúci prístup k základným sociálnym službám, chabá vládna politika a v nedávnej dobe sa pridali i bariéry pre regionálny obchod.⁶ Potravinovú krízu rokov 2004/2005 však bolo možné odvrátiť niekoľkými malými intervenciami. Zo správy *World Disasters Report 2005* vyplýva, že keď sa objavili prvé správy o rojoch kobyliiek, na zvládnutie invázie kobyliiek v júli 2005 by bol stačil milión dolárov. Oneskorená reakcia donorov však znamenala, že napokon si riešenie krízy vyžiadalo stokrát vyššiu sumu.⁷

Občianska vojna v Kolumbii (1960 – súčasnosť)

Desaťročia trvajúcu občiansku vojnu v Kolumbii označil nedávno šéf Úradu OSN pre humanitárne záležitosti za najhoršiu humanitárnu krízu na západnej pologuli. Tento konflikt je zložitým bojom medzi kolumbijskou vládou, skupinami ľavicových povstalcov a pravicovými polovojenskými silami. Masívny obchod s kokaínom a dlhodobá nespravodlivá distribúcia bohatstva a pozemkov v Kolumbii taktiež prispieva k občianskej vojne trvajúcej už takmer päť desaťročí. Kolumbia sa dnes vyznačuje najvyššou mierou zranení spôsobených nášľapnými mínami na svete a druhou najvyšším počtom nútene vysťahovaných obyvateľov (po Sudáne).⁸ Viac než polovicu všetkých vysťahovaných osôb v Kolumbii tvoria deti mladšie než 18 rokov. Okrem toho je Kolumbia domovom niekoľkých najstarších a najmenších domorodých skupín na svete, ktorým kvôli prebiehajúcej občianskej vojne hrozí vysťahovanie a zánik.⁹

Exponovanosť

Podľa pozorovateľov dodržiavania ľudských práv v konfliktných situáciách neprimerane trpia ženy, deti, menšiny a domorodé komunity. Súčasná kolumbijská vláda presadzuje ako hlavné stratégie pre dosiahnutie mieru v krajine sprísnenú bezpečnosť a odzbrojenie. Podľa názoru odborníkov by však vláda mala vytvoriť aj komplexný plán pre zníženie vysokej miery chudoby v krajine. Pomohlo by to vyriešiť jednu z hlavných príčin konfliktu, keďže by to prinieslo viac možností pre milióny sociálne slabých Kolumbijčanov. Spravodajská služba AlertNet, ktorú založila nadácia Reuters Foundation a ktorá sleduje humanitárne krízové situácie, uvádza, že „Jedným z dôvodov, prečo je také ťažké nastoliť mier, je skutočnosť, že život v armáde, povstaleckých skupinách alebo polovojenských jednotkách, predstavuje lákavú možnosť zamestnania pre mnohých chudobných ľudí, ktorí nemajú takmer žiadnu inú možnosť ako si zarábať na živobytie.“¹⁰

Hurikán Katrina v oblasti Mexického zálivu, USA (august 2005)

Americký Národný úrad pre výskum oceánov a atmosféry (NOAA) informoval, že atlantická hurikánová sezóna roku 2005 prekonala dovtedajšie rekordy najvyšším počtom pomenovaných búrok, hurikánov a búrok piatej kategórie. Hurikán Katrina, búrka tretej kategórie, spôsobila v rozsiahlych oblastiach Mexického pobrežia škody prevyšujúce 100 miliárd USD. Postihnutá bola oblasť zhruba veľkosti Veľkej Británie. Hurikán zasiahol územia v štátoch Louisiana, Mississippi, Florida, Georgia a Alabama. Evakuovaných bolo približne 2,6 mil. obyvateľov, z ktorých sa ešte ani po 19 mesiacoch mnohí nevrátili do svojich domovov.

Exponovanosť

Napriek výskytom hurikánov v oblasti, mesto New Orleans roky nevykonávalo riadnu údržbu ani spevňovanie ochranných hrádzí. Keď starosta Ray Nagin deň pred ničivou búrkou vydal príkaz na evakuáciu mesta, 27 percent domácností zostalo uviaznutých v meste, pretože nemali možnosti, resp. prostriedky na dopravu. Účinnosť krízovej pomoci a záchranných operácií znižovalo aj chýbajúce centrálné riadenie a adekvátne mechanizmy pre koordináciu postupu medzi rôznymi úrovňami vlády a poškodenia budov miestnej samosprávy. Regionálny koordinátor pre Latinskú Ameriku a oblasť Karibiku z platformy Medzinárodná stratégia OSN na zmiernenie následkov katastrof (ISDR) Dave Paul Zervaas vníma hurikán Katrina ako príklad potreby zabezpečiť menšiu zraniteľnosť ľudí voči katastrofám.¹¹

- 1 Pre podrobnejšie informácie o zemetrasení a cunami v Indickom oceáne pozri Wikipedia, en.wikipedia.org.
- 2 Walter, Jonathan, ed., World Disasters Report 2005, Geneva, Switzerland: International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, 2005.
- 3 Jean, Grace, „Indian Ocean Tsunami Warning System to Become Operational in 2006,“ National Defense Magazine, November 2005, www.nationaldefensemagazine.org. Pozri tiež „Facts and Figures: Asian Tsunami Disaster,“ New Scientist, January 20, 2005.
- 4 Aita, Judy, „Darfur Aid ‘Too Little Too Late,’ U.N. Envoy to Sudan Says,“ The Washington File, Washington, DC: Bureau of International Information Programs, U.S. Department of State, January 13, 2006.
- 5 Srinivasan, Sharath. „Minority Rights, Early Warning and Conflict Prevention: Lessons from Darfur,“ Minority Rights International, October 2006. Pozri tiež Allen, Karen. „UN ‘missed’ Darfur crisis signs,“ BBC News, October 16, 2006.
- 6 Oxfam, „West Africa Food Crisis Situation Update One Year On,“ Oxfam, July 2006, www.oxfam.org.
- 7 Tamtiež. World Disasters Report 2005.
- 8 Human Rights Watch, „Colombia: Displaced and Discarded,“ Human Rights Watch, October 2005, Vol. 17, No. 4(B), www.hrw.org.
- 9 Verney, Marie-Hélène. „UNHCR Warns of Looming Humanitarian Emergency in Colombia among Indigenous Communities,“ UNHCR News Stories, The Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, April 4, 2006, www.unhcr.org.
- 10 AlertNet, „Columbia Displacement,“ London, UK: Reuters Foundation, www.alertnet.org (Last reviewed March 5, 2007).
- 11 Braine, Theresa, „Was 2005 the Year of Natural Disasters?“ Bulletin of the World Health Organization, Brussels, Belgium: World Health Organization, January 2006, www.who.int/bulletin.

Zdroje

Mimovládne organizácie

- **AIDMATRIX** (www.aidmatrix.org)
- **Alertnet** (www.alertnet.org)
- **AmeriCares** (www.americares.org)
- **American Red Cross** (www.redcross.org)
- **Asian Disaster Preparedness Centre** (www.adpc.ait.net)
- **CARE** (www.care.org)
- **Caribbean Disaster Mitigation Project** (www.oas.org/CDMP)
- **Disaster Preparedness and Emergency Response Association** (www.disasters.org)
- **Disaster Resource Network (DRN)** (www.weforum.org)
- **Fritz Institute** (www.fritzinstitute.org)
- **Global Disaster Alert and Coordination System** (www.gdacs.org)
- **Grantmakers Without Borders (Gw/oB)** (www.gwob.net)
- **InterAction (American Council for Voluntary International Action)** (www.interaction.org)
- **International Federation of the Red Cross and Red Crescent Societies** (www.ifrc.org)
- **International Rescue Committee** (www.theIRC.org)
- **Medecins sans Frontieres** (www.msf.org)
- **Office of Disaster Preparedness and Emergency Management (ODPEM)** (www.odpem.org.jm)
- **Oxfam International** (www.oxfam.org)
- **Pan American Health Organization (PAHO)** (www.paho.org)
- **Pan American Development Foundation (PADF)** (www.padf.org)
- **ProVention Consortium** (www.proventionconsortium.org)
- **Regional Disaster Information Center for Latin America and the Caribbean (CRID)** (www.crid.or.cr/crid/Indexen.htm)
- **Relief Web** (www.reliefweb.int)
- **SPHERE Project** (www.sphereproject.org)
- **United Way International (UWI)** (www.uwint.org)

Spojené národy a iné medzinárodné organizácie

- **Coordination Center for the Prevention of Natural Disasters in Central America** (www.cepredenac.org)
- **European Union Humanitarian Affairs Office (ECHO)** (ec.europa.eu/echo/index_en.htm)
- **United Nations, International Strategy for Disaster Reduction** (www.unisdr.org)
- **United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs** (ochaonline.un.org)

- **World Bank Hazard Risk Management Team** (www.worldbank.org)
- **United Nations Central Emergency Response Fund (CERF)**
(ochaonline.un.org/webpage.asp?Page=2101)
- **United Nations Development Programme Crisis Prevention and Recovery (BCPR)** (www.undp.org/bcpr)
- **World Health Organization Regional Office for the Eastern Mediterranean**
(www.emro.who.int/eha)

Vládne agentúry

- **Canadian International Development Agency** (www.acdi-cida.gc.ca)
- **Japan International Cooperation Agency** (www.jica.go.jp)
- **British Department for International Development** (www.dfid.gov.uk)
- **U.S. Agency for International Development** (www.usaid.gov)
- **Australian Agency for International Development** (www.ausaid.gov.au)

Vedecké a výskumné inštitúcie

- **Internet Journal of Rescue and Disaster Medicine**
(www.ispub.com/journals/ijrdm.htm)
- **Journal of Humanitarian Assistance** (www.jha.ac)
- **Natural Hazards Center at the University of Colorado, Boulder**
(www.colorado.edu/hazards)
- **Unit for Disaster Studies, University of the West Indies**
(isis.uwimona.edu.jm/uds)

Európske nadačné centrum – Rada nadácií

Členovia, sponzori a zamestnanci pracovnej skupiny 2000–2001

Predsedomia

Rien van Gendt, Bernard van Leer Foundation, Holandsko

Cornelia Higginson, American Express Foundation, USA

Členovia pracovnej skupiny

Margaret Bailey, GlaxoSmithKline, UK

Jakub Boratynski, Stefan Batory Foundation, Poľsko

Frank Gomez, Philip Morris Management Corporation, USA (teraz Altria Group)

Andrew Kingman, Charity Know How, UK (už neexistuje)

Tim McClimon, AT&T Foundation, USA

Paula Nimpuno, Bernard van Leer Foundation, Holandsko

Alan Okada, Citigroup Foundation, USA

Jeanne Robinson, ICWI Group Foundation, Jamajka

Frank Welvaert, Johnson & Johnson Europe, Belgicko

Iftexhar Zaman, Bangladesh Freedom Foundation, Bangladéš

Poznámka: V uvedenom zložení pracovala pôvodná pracovná skupina, ktorá vypracovala zásady poskytovania grantov v rokoch 2000/2001. V niektorých prípadoch mohlo teda dôjsť k zmenám v organizačnej príslušnosti.

Sponzori

American Express Foundation

AT&T Foundation

Bernard van Leer Foundation

Charities Aid Foundation

Charles Stewart Mott Foundation

Citigroup Foundation

GlaxoSmithKline

Johnson & Johnson Europe

King Baudouin Foundation

Philip Morris Companies Inc. (teraz Altria Group)

Stefan Batory Foundation

Európske nadačné centrum (EFC) - zamestnanci

Emmanuelle Faure, riaditeľka

Sevdalina Rukanova, projektová koordinátorka

Rada nadácií (COF) - zamestnanci

Char Mollison, viceprezidentka pre služby pre členov

Rob Buchanan, riaditeľ, Medzinárodné programy
Kalyani Grasso, koordinátorka pre komunikáciu, Medzinárodné programy
Isabelle Mack, koordinátorka programov, Medzinárodné programy
Sarita Venkat, vedúca písomnej komunikácie, Rada nadácií

KONTAKT

European Foundation Centre
51, rue de la Concorde, Brussels
B-1050 Belgium
tel. +32.2.512.8938 fax. +32.2.512.3265
Website: www.efc.be
E-mail: efc@efc.be

Council on Foundations
1828 L Street NW, Suite 300
Washington DC 20036-5168, USA
tel. +1.202.466.6512 fax. +1.202.785.3926
Website: www.cof.org
E-mail: internatl@cof.org